

## Ikrázó fogaspontyok (Aphyosemionok és rokonaik)



Az Ikrázó fogaspontyok (Cyprinodontinae) alcsaládjának neme. Nyugat-Afrika trópusi vidékein honos, ott számos faja és alakja él, amelyek elég nehezen különböztethetők meg. A test karcsú, elülső része majdnem hengeres, a fej fölött egy kissé ellapuló, a faroknyélnél oldalt elég erősen lapított. A szajrás széles és ferdén fölfelé irányul, az alsó állkapocs előreugrik. A testalkat kissé csukaszzerű. Az igen tarka halak színezete nehezen írható le, ezért a tömör, általános adatokon kívül lemondunk az egyes fajok színének leírásáról, annál is inkább, mert az olvasó az ilyen leírások alapján nehezen tudja elképzelni az állatok külsejét.

### Ikrázó fogaspontyok (Cyprinodontinae)

A hímek általában erősebb színezettségükkel és nagyobb úszóikkal különböznek a jelentéktelen külsejű nőstényektől. Az utóbbiakon szürkésbarna alapon csupán néhány bizonytalan vonal és pont, esetleg hosszanti csíknym látszik. Feltűnően szépek a hímek úszói. A farkúszó külső és középső sugarai sokszor fonalszerűen meghosszabbodtak, tehát háromcsúcsúnak látszanak. Nem ritka eset,

hogy más úszók sugarai is túlnyúlnak a külső szélén. Felsőállású szájnnyílásuk ellenére az A. fajok többsége a fenék közelében vagy közepes mélységű vízrétegekben tartózkodik. Ez nem utolsó sorban azzal függhet össze, hogy a természetben többnyire nagyon sekély vizekben vagy a vizek nagyon sekély részeiben tartózkodnak, amelyekben a vízszintes zónáknak amúgy sincs jelentőségük. Elsősorban a trópusi őserdők sötét vizeinek lakói, de a szavannák tócsáiban, árkaiban és mocsaraiban is megtalálhatók. Ezeknek a vizeknek általában közös tulajdonságuk, hogy bármikor kiapadhatnak, s a vízviszonyok az évszaktól függően igen változók lehetnek. K. Kluge cikket írt (1961) az *Aphyosemion* fajok elő-fordulásáról Ghánában, a Tana-folyó közelében egy kicsiny, nagyon sekély tóban. A tó füvel és náddal borított mélyedésben terül el, semmilyen faárnyékot nem kap. Tavirózsák tányér nagyságú levelei alatt ismeretlen fajú A. példányokat látott. A tóban ezenkívül még a *Nannaethiops unitaeniatus* és *Hemichromis fasciatus* fajokat figyelte meg. Három héttel később a tó majdnem teljesen, további négy héttel később teljesen kiszáradt. Ezen idő elteltével néhány A.-t már csak annak a tókörméki kevés patakknak a szélén talált, amelyekben még víz folyt. Találtak azonban *Aphyosemion*okat egészen véletlenszerűen összegyűlt vizekben is (egyebek között vízzel telt lábnyomokban). Az ilyen lelőhelyek persze semmit sem mondanak a normális tartózkodási helyekről, csupán annyit jelentenek, hogy az A. fajok még az ilyen vizekben is képesek életben maradni. Annyi mindenesetre bizonyosnak látszik, hogy a sekély vizeket minden más víztípussal szemben előnyben részesítik.

Az *Aphyosemion* nembe tartozó halakat egyedileg kell kezelni. Társas akváriumokba tehát alig valók, mert ezekben a sok más hal mögött háttérbe szorulnának. Ilyen akváriumban színpompájuk és lebilincselő viselkedésük alig-alig érvényesül. Egészen más a helyzet speciális akváriumban. A kisebb és közepes nagyságú fajokhoz még túlságosan nagy medencére sincs szükség. Aki ilyen halak tartására akarja specializálni magát, az

legjobban teszi, ha olyan állványt vásárol, amelyen négy-öt db, 60 cm-es tartály elfér. Az egész könnyen beépíthető egy szekrénybe, ahol marad még hely a szükséges készülékek és néhány költőcsésze számára is.



KAMERUNI FOGASPONTY - *Aphyosemion cameronense*

A viszonylag kis akváriumokban sem okoz gondot a követelmények teljesítése. A régebben Meder és mások által javasolt 15 gramm/10 liter mennyiségű konyhasóadalék nem pótolja a lágy vizet. A nemritkán fáradtságosan megszerzett lágy víz megtartása céljából ajánlatos a vízinövényeket cserepekbe tenni, s az akvárium aljzatát rostos tőzeggel borítani, s hogy ez se színeze el túlságosan a vizet, legjobb előzőleg leforrázni és kinyomkodni. Az *A.* fajok tápdús eleséget kívánnak. *Daphniát* vagy *Cyclopsot* csak végszükségben fogadnak el, a nagyobb fajok szinte nem is törődnek velük. Kedvelt eleségük: kis halak, *Enchytraeus*, *Tubifex*, mindenféle szúnyoglárva és földigiliszta. Egyes fajok szárazeleséget is elfogadnak, de ez csak kiegészítő táplálék lehet. A nagyon kicsiny részecskéket figyelemre sem méltatják, de a nagypelyhű szárazeleségekkel bővíthető az étlap. Ezekre a halakra nézve — különösen figyelembe kell venni azt az alapelvet, hogy inkább többször etetni, mint egyszerre sokat adni. A szennyezett vizet nehezen tűrik, abban betegségekre hajlamosak. Ezenkívül a víz legyen baktériumokban

és infuzóriumokban is szegény. A rosszullet az úszók elszíneződésén rögtön meglátszik. Részleges vízcserét legalább tizennégy naponként rendszeresen kell végezni (az össz mennyiség 1/5-ét); azonban vigyázni kell arra, hogy a friss víz keménysége ugyanolyan alacsony legyen, mint eredetileg volt. A friss víz pH-értékét is ellenőrizni, s esetleg megfelelően beállítani kell.

A túlságosan erős megvilágítás szükségtelen, akár csak a túlzottan magas hőmérséklet, amely az amúgy is rövid élettartamot tetemesen csökkentheti. 22—24 C° tökéletesen megfelelő, még a tenyésztéshez is. Az *Aphyosemionok* összeférhetősége egymás közt és más fajokkal igen változó lehet. Egyesek viszonylag békések, mások kifejezetten veszekedősek, marakodósak. Az utóbbiak közé tartozik például az *A. coruleum*, míg a békésebb fajoknak csak a hímjei viselkednek többé-kevésbé támadó módon. Ha ugyanannak a fajnak a két hímje összetalálkozik, szétterpesztett kopolyúfedőkkel és úszókkal közelednek egymáshoz, s marakodásra is sor kerülhet, az úszórojtok meg is sérülhetnek. A kiharapott részek többnyire nem nőnek ki újra. Az ugyanazon medencében levő más *A.* fajokkal szinte nem is törődnek. Ezt a körülményt az állomány kiválasztásában figyelembe kell venni. Mindenesetre már csak azért is gondoskodni kell bőséges növényzetről. A bevezetőben már utaltunk arra, hogy az *Aphyosemionok* kedvelik a sekély vizeket, amelyek bármikor, de főleg a száraz évszakban kiapadhatnak. Úgy látszik, sok faj szaporodása alkalmazkodott ehhez a körülményhez. Egyesek kifejezetten szezonhalak, mások viszont ezt a specializálódott szaporodásmódot csak szükség esetén űzik.

Egyes *Aphyosemionok* petéi olyanok, hogy kedvező körülmények között normális időtartam alatt fejlődnek ki, száraz időszakokban azonban hosszabb ideig „pihenhetnek” is. Ezért az alábbi — növények köze és talajra ikrázókra való — felosztást fenntartással kell fogadni. A petékre normális esetben is többé-kevésbé hosszú fejlődési időre van szükségük, legalábbis más

díszhalfajokéhoz képest. Még nem ismeretes azoknak a fajoknak a száma, amelyek szükség esetén a talajra történő íváásra térnek át, s ún. tartós petéik "szárazság-pihenőre" képesek. Annyi biztos, hogy sok *Aphyosemion* faj petéi túlélnek lakóvízeik ideiglenes kiszáradását. Az ikrát a víz elpárolgása ellen a peteburok megvédelmezi, de eközben a fejlődés gátolva van. Amikor azután az esős évszakban az előfordulási helyek ismét megtelnek vízzel, az ivadékok rövidesen feltörik a burkokat. Mint-hogy ekkor bőven találnak táplálékot, gyorsan nőnek, s a következő száraz évszak beköszöntése előtt már elérik ivarérettségüket. Meder megvizsgálta a kikelési folyamatot. A fertőtlenítő hatású (trypaflavin) oldatban elhelyezett ikrákban fejlődő embriók nem bírták megrepeszteni a peteburkot. A mikroszkóp alatt látható volt a mozgó szív és a lassú vérkeringés, vagyis a minimális anyagcseréjű nyugalmi állapot. A víz cseréje és egy kis szárított eleség kiszórása után rövidesen enyhe zavarosodás mutatkozott, s a következő napon a burkok fel voltak törve, az ivadékok kikeltek. Feltehető, hogy bizonyos egysejtű szervezetek a "bába" szerepét játszhatják. Geislernek azonban az a véleménye, hogy a szárított eleség kiszórása okozta átmeneti oxigénhiány miatt bújnak ki az utódok a burokból.



FAHÉJSZÍNŰ FOGASPONTY - *Aphyosemion cinnamomeum*

A növények közé ikrázó fajok tenyésztésével

kapcsolatban, amelyeknek tipikus faja az *A. b. bivittatum*, Tusche a következő rövid leírást adja. Az alkalmi tenyésztő helyezzen az akvárium mérsékelt megvilágított helyeire fonálmoszatnyalábokat vagy perloncérnát. Aki jobb eredményeket akar elérni, vegyen egy kicsiny üvegmedencét, s töltsse fel 5—6 cm magasan öreg esővízzel. A víz minden literére adjon 15 gramm konyhasót, de legalább 3—4 nappal a tenyésztés kezdete előtt. A pár ezután 3—4 hétre betehető a medencébe. Ezalatt átöblített *Enchytraeusszal* és *Tubifexszel* takarékosan etethetők. Ikra-alapként (szubsztrátum) fonálmoszatok, toll-moha, perloncérna szolgálhat. Különösen az utóbbi ajánlható a fertőzések elkerülése miatt. A medencét sötét alapra helyezzük; az oldalakat világoszöld selyempapírral lehet bevonni, hogy a megvilágítás tompított legyen. Az ikrázás közvetlenül az üvegmedencébe való betetés után megkezdődik. Az ikrát lágy állapotban lökik ki, s az csak vízben keményedik meg. A ragadós peték egyesével vagy többesével fonálon függenek. Ha sok pete van egy csomóban, könnyen elgombásodnak. Naponta 6—10 petét raknak le az állatok, hosszabb elkülönítés után 30-at, 40-et is, testméretüktől és táplálkozásuk fokától függően. A petéket esténként lámpafénynél kell összegyűjteni. Lapos kádba tesszük őket, amelyeket tenyészvízzel töltünk meg, minden 10 liter vízre 0,1 gramm *trypaflavint* adva. A tálkát lehetőleg egyenletes hőmérsékleten (vízfürdő), elsötétített helyen tartjuk. Az ivadékok 10-20 nap múlva kelnek ki, üvegcsövecskékkel kiszippantjuk a tálkából, s óvatosan nagyobb üvegmedencébe tesszük át őket, amelybe azonos hőmérsékletű lágy vizet öntünk. A nevelés ettől kezdve viszonylag könnyű. Az első héten *infuzóriákat* vagy igen finom poreleséget kell adni; fokozatosan növelve az eleség nagyságát. Ha felvágott *Enchytraeusszal* etetünk, akkor először át kell azt mosni. Az ivadékok félénkek, néha csak nehezen fedezhetők fel.

A talajra ikrázó fajokat célszerű szintén üvegmedencékben pároztatni. A víz összetétele ugyanolyan legyen, mint a növények közé ikrázóké. Meder a fenék aljzataként tengeri homokot javasol,

mert ennek szemei legömbölyödtek. Szerinte jó szolgálatokat tehet egy kávédarálóval megőrölt és 0,5 mm nyílású szitán átszitált, majd utána gondosan kimosott ún. aktív szén. Az ikrázás után az aktív szénhez tapadt peték a szitában maradnak. *Tusche* az *A. arnoldi* esetében vastag réteg tőzegkorpát (mulm) és tollmohát javasol a fenékre, amelyet ott üvegcsövecskékkel rögzíthetünk. Az ívás után, amely e faj esetében kb. 1 órahosszat tart, a 10—30 petét a mohából ki lehet rázni. A fenéken gyűlnek össze, ahonnan a "mulm"-mal együtt leszívhatók és kiszűrhetők. A szülőket ez a tevékenység nem zavarja, ha kellő elővigyázatossággal végezzük. A fenékre ikrázók petéit is tálkába tesszük. Kezelésük azonban nehezebb, mert a fejlődési idő 4—6, sőt télen 12 hét is lehet. A legjobb hőmérséklet 22—24 C°, a magasabb késlelteti a pete fejlődését, vagy egészen meg is akadályozza azt. A meg nem termékenyített, azaz fehér petéket naponta ki kell válogatni. A teljesen kifejlett petéket, amelyek a burkon átlátszó ivadékok aranyos csillogású szeméről ismerhetők fel, más tálkába kell áttenni, fele-fele arányban eső- és csapvízből kevert vízbe. A felszínre annyi műeleséget szórjunk, amennyi a hüvelyk- és mutatóujjunk közé fér. A ki nem kelt ivadékokat másik tálkába tesszük, s a következő napon újból kezeljük. Ha a tálkába több nap alatt lerakott petéket gyűjtünk össze, akkor vegyük figyelembe a különböző fejlődési időket, amelyek egyébként peténként is mások lehetnek.

***H. Frey***

## KATEGÓRIÁK:

[Akvarista Lexikon, Cikkek](#)

## KULCSSZAVAK:

[tenyésztés](#), [tartás](#), [Ikrázó fogaspontyok](#), [Cyprinodontinae](#), [díszhal nem](#), [elterjedési terület](#), [tulajdonság](#)

**Beküldte:** gabrinus

**Katalógusba került:** 2010-10-21 17:23:00

**Legutolsó frissítés:** 2010-10-21 17:23:00

**Katalógus ID:** 6791

**Oldal linkje:**

<https://akvaristalexikon.hu/akvarista-lexikon/ikrazo-fogaspontyok-aphyosemionok-es-rokonaik.html>

© Akvarista Lexikon - Minden jog fenntartva